

**Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка**

**Навчально-науковий інститут
педагогіки і психології**

Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Навчально-наукового інституту педагогіки і психології
проф. Світлана КОНДРАТЮК
«28» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Військова психологія і післявоєнна допомога

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 053 Психологія

Освітньо-професійна програма Практична психологія першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти

денної та заочної форми навчання

Мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною
комісією

НН інституту педагогіки і психології
«28» серпня 2024 р.

Голова: Юлія БОНДАРЕНКО
д. пед. наук, професор

Суми - 2024

Розробники:

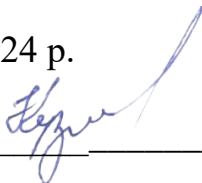
1. Єрмакова Н.О., кандидат психол. наук, доцент, доцент кафедри психології

Робоча програма дисципліни затверджена на засіданні кафедри психології

Протокол № 1 від 28 серпня 2024 р.

Завідувач кафедри

д. психол. н., професор

Світлана КУЗІКОВА

«28» серпня 2024 р.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів: 4	Освітній ступінь: <u>бакалавр</u>	Вибіркова	
		Рік підготовки	
		3-й	3й
		Семестр	
Загальна кількість годин – 120		5-й	5-й
		Лекції	
		20 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		26 год.	6 год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		72 год.	108 год.
		Консультації:	
год.			
2 год.	2 год.		
Вид контролю:			
<u>залік</u>			

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: сформувати у студентів базових засад загального наукового розуміння військової психології, її особливості, місце в системі інших психологічних дисциплін; навчити студентів організовувати проведення у військових частинах психологічної роботи з метою соціально-психологічного забезпечення професійної діяльності особового складу; дати студентам знання та вміння вивчення і розвитку особистості військовослужбовця, малих груп в особливих умовах військової служби; особливості роботи з військовослужбовцями після їх демобілізації, ветеранами в умовах цивільного життя; особливості післявоєнної допомоги військовим і цивільним; сформувати практичні уміння та навички використання знань військової психології у професійній діяльності фахівців структур виховної роботи на посадах у військах; навчити аналізувати та формувати властивості, якості, позитивні стани, потрібні для зразкового виконання обов'язків військовослужбовцями в умовах військового та мирного часу.

Вивчення даного курсу сприятиме формуванню у студентів системи понять практичної психології, надасть можливість сформувати загальне уявлення про військову психологію і післявоєнну допомогу, що сприятиме розвитку професійно значущих якостей майбутніх психологів.

Завдання курсу:

- **методичні:** навчити студентів сучасному науковому розумінню й правильній оцінці теоретичних знань та практичних підходів військової психології і післявоєнної допомоги; ознайомлення з алгоритмом дій, основними процедурами та техніками роботи практичного психолога під час здійснення психодіагностичної, консультативної, корекційної роботи з військовими у воєнний та мирний час, а також – цивільними в рамках післявоєнної допомоги; набуття навичок використання ефективних психологічних технік й технологій різних методів психологічної допомоги військовим і цивільним, постраждалим від війни, у практичній діяльності;

- **пізнавальні:** засвоєння студентами категоріального апарату військової психології; ознайомлення з структурою, змістом, основними механізмами психологічних впливів військової психології; ознайомити студентів з теоретичними основами та динамікою перебігу соціально-психологічних процесів і явищ у військових колективах, сучасними методиками комплектування військових колективів за психологічною сумісністю; вивчити проблеми керування військовими колективами, особливості запобігання нестатутним відносинам, іншим негативним явищам, засвоїти методики їх

профілактики і корекції; ознайомитися з особливостями післявоєнної психологічної допомоги військовим і цивільним.

- **практичні:** набуття студентами умінь і навичок здійснення ефективного психологічного супроводу військових у воєнний і мирний час, а також – цивільних в рамках післявоєнної допомоги; відпрацювання загального алгоритму дій діагностичної, консультативно-просвітницької корекційної та профілактичної діяльності психолога, який працює з військовими у воєнний та мирний час; вивчення основних процедур та технік ефективної міжособистісної взаємодії у військових колективах; відпрацювання сучасних психологічних технологій, що застосовуються в індивідуальній та груповій роботі з військовослужбовцями та військовими колективами, а також – цивільними під час надання психологічної допомоги в умовах збройних конфліктів.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Оскільки **предметом** вивчення навчальної дисципліни є формування у студентів базових засад загального наукового розуміння психологічних закономірностей впливу, розвиток їх професійної мотивації та формування професійно значущих якостей, курс «Військова психологія та післявоєнна допомога» ґрунтується на знанні таких попередньо вивчених курсів, як «Психологія», «Загальна психологія», «Практикум з психології», «Диференційна психологія», «Соціальна психологія з практикумом», «Основи психотерапії», «Основи психокорекції з практикумом».

3. Результати навчання за дисципліною

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

РН 1. Володіти психологічними знаннями та вміннями вивчення і розвитку особистості військовослужбовця та військового колективу в особливих умовах військової служби.

РН2. Знати та розуміти сучасні психологічні технології, що застосовуються в індивідуальній та груповій роботі з військовослужбовцями та військовими колективами

РН 3. володіти технологіями профілактики бойового стресу та методами мобілізації особового складу на виконання завдань військової служби, проводити психологічні тренінги щодо згуртування військовослужбовців та військових колективів.

РН 4. Аналізувати та формувати пізнавальні процеси, властивості, якості, позитивні стани, найбільш важливі для зразкового виконання обов'язків військовослужбовцями.

РН 5. Володіти сучасними психологічними технологіями індивідуальної та групової роботи з військовослужбовцями, військовими колективами, ветеранами, а також – цивільними під час надання психологічної допомоги в умовах збройних конфліктів.

РН 6. Обґрунтовувати використання того чи іншого методу психологічного впливу у психотерапевтичних та корекційних заходах з позицій врахування вікових та індивідуальних відмінностей особистості.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	Студент має глибокі, міцні і системні знання з усього теоретико-практичного курсу, може чітко сформулювати основні напрямки курсу, використовуючи професійну термінологію, вільно володіє понятійним апаратом, знає основні проблеми навчальної дисципліни, її мету та завдання. Студент самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань, вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань, вміє застосовувати здобуті знання у практичній діяльності. Усі передбачені програмою навчання навчальні завдання студентом виконані раціонально і аргументовано, якість їх виконання оцінено числом балів, близьким до максимального.
82-89	Студент має міцні ґрунтовні знання з навчальної дисципліни, вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, формулює висновки, але допускає незначні огріхи у порівняннях, застосуванні теоретичних знань на практиці. Студент має стійкі навички виконання практичного завдання, але може допустити неточності при їх виконанні. Усі передбачені програмою навчання навчальні завдання студентом виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального.
74-81	Студент повністю опанував програмовий матеріал, має сформовані практичні навички аналізу проблем впливу, але не може вийти за межі теми та заданих прикладів, не поєднує надану інформацію з іншими психологічними знаннями та навичками. При застосуванні знань на практиці, узагальненні і систематизації навчальної інформації, студент допускає огріхи у порівняннях, формулюванні висновків. Практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані на вищому за середній, деякі – на високому рівні. Всі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі з виконаних завдань можуть містити помилки.
64-73	Студент опанував основні теми курсу, знає основні поняття

	<p>навчального матеріалу, відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, має уявлення про предмет психології впливу, володіє основними поняттями тем, передбачених програмою курсу, але його знання мають загальний, подекуди – поверховий характер, іноді не підкріплені практичними прикладами. Пробіли у знаннях не носять істотного характеру, практичні навички роботи з засвоєним матеріалом в основному сформовані. Замість чіткого термінологічного визначення студент може теоретичний матеріал пояснювати на побутовому рівні та обмеженому життєвому досвіді. Має недоліки в застосуванні практичних вмінь. Студент має елементарні, нестійкі навички виконання завдання, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань ним виконано, деякі види завдань виконані з помилками.</p>
60-63	<p>Студент засвоїв основні теми навчального курсу на поверховому рівні, відтворення навчального матеріалу можливе лише на рівні запам'ятовування. Орієнтується в основних поняттях дисципліни, однак допускає суттєві помилки. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал. Планує та виконує частину практичних завдань за допомогою викладача. Багато навчальних завдань, що передбачені програмою навчання, не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.</p>
35-59	<p>Студент має фрагментарні знання за обсягом менше половини навчального матеріалу. Не володіє термінологією, понятійний апарат не сформований. Не спроможний викласти програмний матеріал. Словниковий запас професійних понять не дає змогу оформити ідею. Відсутні сформовані уміння та навички. Виконує лише елементи практичного завдання, потребує постійної допомоги викладача. При додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості оволодіння навчальною дисципліною.</p>
1-34	<p>Студент не засвоїв програмового матеріалу, під час відповіді допускаються суттєві помилки; відсутні сформовані уміння та навички; виконує лише елементи практичного завдання, потребує постійної допомоги викладача. Всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призводить до будь-якого значимого підвищення якості оволодіння навчальною дисципліною.</p>

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
90 - 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	
60 - 63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розподіл балів, які отримують студенти:

Поточний контроль								Разом	Сума	
РОЗДІЛ 1				РОЗДІЛ 2						
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	20	100	
Поточний контроль										
5	5	5	5	5	5	5	5			40
Контроль самостійної роботи										40
5	5	5	5	5	5	5	5			

T 1, 2, 3 ... 8 – теми розділів

Відповідно до «Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка», ухваленого рішенням вченої ради університету (протокол №10 від 27 квітня 2020 року), затвердженого наказом №178 від 27 квітня 2020 року при оцінюванні результатів навчання з дисципліни можливо перезарахування балів за результатами неформальної та/або інформальної фахової активності студентів (сертифікована участь в конференціях, тренінгах, написання статей, участь в конкурсах студентських робіт, олімпіадах, тощо) що за тематикою, обсягом і змістом відповідають навчальній дисципліні.

Політика дисципліни

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення Кодексу академічної доброчесності [[Кодекс академічної доброчесності Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка](#)].

Окреслимо його основні складові.

Складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб.

Надавати для оцінювання лише результати власної роботи.

Не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити Ваші результати чи погіршити/ покращити результати інших студентів.

Не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань студентів.

Академічна доброчесність

У разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувача вищої освіти робота оцінюється на мінімальний бал.

5. Засоби діагностики результатів навчання.

Поточний та підсумковий контроль проводяться відповідно до вимог Положення «Про порядок оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу», затвердженого вченою Радою СумДПУ ім. А.С.Макаренка (протокол №7 від 23.02.2015); Положення «Порядок організації поточного, семестрового контролю та підсумкової атестації здобувачів вищої освіти із використанням дистанційних технологій у Сумському державному педагогічному університеті ім. А. С. Макаренка» (протокол №11 від 25.05.2020).

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до практичного заняття, рівень засвоєння знань з конкретної теми предмету «Первинна психологічна допомога». Для поточного контролю використовуються наступні форми перевірки засвоєних знань: усні опитування; обговорення та взаємооцінювання студентами виконаних індивідуальних практичних завдань (розроблення презентацій) та завдань самостійної роботи; самооцінювання-рефлексія; понятійний контроль; групова дискусія; аналіз та вирішення професійно-зорієнтованих практичних завдань та кейсів.

Семестровий контроль – залік.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Методологічні та теоретичні основи військової психології.

Психологія особистості військовослужбовця.

Тема 1. Предмет, завдання, основні етапи становлення та розвитку військової психології. Методи військової психології.

Військова психологія як галузь психологічної науки. Об'єкт і предмет військової психології, її зміст. Завдання військової психології. Міжпредметні зв'язки військової психології. Виникнення і розвиток військової психології, основні етапи виникнення і розвитку військової психології. Внесок видатних полководців у військову психологію. Методи дослідження в військовій психології (спостереження, експеримент, бесіда, опитування, тестування, узагальнення належних характеристик, аналіз документів, соціометрія та ін.), їх використання фахівцем-психологом з метою підвищення ефективності роботи з особовим складом Збройних сил України.

Історичні витоки військової психології як науки та практики. Внесок у розвиток військово-психологічного знання вчених стародавнього світу та середніх віків. Визначні військові психологи ХХ-ХХІ ст. Сучасний стан військової психології в Україні. Розвиток і становлення вітчизняної військової психології Погляди українських військових діячів на підготовку, стосунки солдатів та ведення бою. Історичні витоки військової психології як науки та практики. Основні етапи розвитку військово-психологічного знання, характерні риси його застосування у воєнній практиці (утилітарна спрямованість, жорсткі форми застосування).

Тема 2. Емоційно-почуттєва та вольова сфера особистості військовослужбовця.

Прояв емоцій у військовій діяльності. Почуття - як складний психологічний стан військовослужбовця, його види. Зовнішній прояв почуттів в умовах військової діяльності. Психолого - педагогічні умови виховання вищих почуттів у військовослужбовців. Характеристика важливих вольових якостей військовослужбовців, їх розвиток у процесі військової служби. Шляхи та умови активізації, формування волі та вольових якостей у військовослужбовців. Шляхи та умови активізації, формування, волі та вольових якостей у військовослужбовців.

Поняття бойового стресу. Причини стресу Види бойового стресу: фізіологічний, психологічний стрес: емоційний, інформаційний; Специфічні форми стресу: нетравматичний стрес; травматичний (бойова психічна травма); посттравматичний. Страх та його форми: (переляк, тривога, боязнь, афективний страх, індивідуальна і групова паніка). Посттравматичні форми бойового стресу.

Специфіка функціонування психічних процесів і станів в умовах бойової діяльності. Фактори, що визначають активність воїна в бою. Зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на психіку воїна в умовах бойової діяльності. Своєрідність впливу соціальних, бойових, фізіологічних і психологічних факторів на бойову поведінку воїнів. Закономірності прояву психіки й поведінки воїнів у бої. Стрес як стан, який пережитий воїном у бою (бойовий

стрес). Суб'єктивне усвідомлення стресу (переживання страху, тривоги, гніву, образи, туги, ейфорії, розпачу, нелюдської втоми та ін.). Фактори, що зумовлюють реакцію на страх. Стомлення як причина виникнення дезорганізуючого стресу та його показник. Вплив тривалого перебування людини в обстановці дії бойових стрес-факторів на виникнення психогенних психічних розладів (неврози, гострі реактивні психози).

Методи роботи психолога щодо подолання бойового стресу. Психопрофілактика негативних психічних станів, аналіз причин їх виникнення. Робота психолога з формування здорових психічних станів у військовослужбовців. Програма емоційно-вольового тренування для розвитку позитивних емоцій, вищих почуттів та сильної волі у військовослужбовців.

Тема 3. Відхильна поведінка військовослужбовців.

Поняття і загальна характеристика відхильної поведінки. Класифікація відхильної поведінки. Основні форми прояву відхильної поведінки у військовослужбовців. Девіантна поведінка та клінічні типи девіантної поведінки у військових. Відхильна поведінка ветеранів-учасників бойових дій.

Класифікація девіантної поведінки у бойових умовах. Види девіантної та делінквентної поведінки у бойових умовах.

Суїцидальна поведінка військовослужбовців. Основні мотиви та причини суїцидальної поведінки. Класифікація конфліктів, що лежать в основі суїцидальної поведінки військовослужбовців.

Діагностика проявів відхильної поведінки у військовослужбовців. Алгоритми дій психолога з профілактики та корекції відхильної поведінки у військовослужбовців.

Тема 4. Психологія військового колективу.

Основні ознаки, особливості і риси військового колективу. Сутність і структура психології військового колективу. Оцінка адаптації особистості у військовому колективі і стилю міжособистісного спілкування. Методики вивчення взаємин у військовому колективі. Характеристика взаємостосунків у військових колективах Збройних Сил України. Принципи та види взаємостосунків військовослужбовців, їхні особливості.

Громадська думка військового колективу, механізм її вивчення і формування. Передумови стабільної громадської думки колективу. Етапи розвитку і формування громадської думки військовослужбовців. Колективні настрої, їх складові. Вплив колективних настроїв на життя та діяльність військовослужбовців. Місце та роль військового психолога у формуванні колективних настроїв військових колективів. Нестатутні стосунки і робота з ними. Алгоритм формування позитивного колективного настрою у військовому колективі.

Військові традиції та їхня характеристика. Значення традицій для життєдіяльності військових колективів. Позитивні та негативні традиції військових колективів. Шляхи та засоби формування позитивних традицій військових колективів.

Види міжособистісних конфліктів у військовослужбовців та шляхи їх вирішення. Етапи розвитку міжособистісного конфлікту та їх психологічний аналіз. Діагностика конфлікту, його функції, стадії, визначення конфліктних зон у підрозділі. Стратегія та тактика розв'язування конфліктів в умовах військової діяльності. Заходи психокорекційної роботи на тлі міжособистісного конфлікту. Сутність конфліктної ситуації. Технологія розв'язання міжособистісного конфлікту.

Розділ 2. Психологічний супровід військових у воєнний і мирний час, види діяльності з цивільними в рамках післявоєнної допомоги: алгоритми роботи психолога

Тема 5. Діяльність психолога під час професійно-психологічного відбору особового складу.

Професійно-психологічний відбір особового складу: основні поняття. Діяльність психолога під час проведення контент-аналізу. Проведення психологом індивідуальних бесід з військовослужбовцями. Спостереження та аналіз отриманої інформації. Проведення психологом психологічної діагностики військовослужбовців. Основні діагностичні блоки необхідної інформації про військовослужбовця при проведенні бесіди. Соціальний паспорт військовослужбовця. Методика оцінки адаптаційних здібностей особистості (багаторівневий особовий опитувальник “Адаптивність- 200”). Особистісний опитувальник „НПН-А” (нервово-психічна нестійкість – акцентуація).

Тема 6. Діяльність психолога під час психологічної підготовки особового складу.

Психологічна підготовка особового складу: основні поняття. Загальні рекомендації щодо проведення психологічної підготовки особового складу військової частини (підрозділу). Завдання психолога перед початком психологічної підготовки особового складу військової частини (підрозділу). Загальні завдання психолога під час психологічної підготовки особового складу військової частини (підрозділу). Діяльність психолога під час проведення загальної психологічної підготовки особового складу військової частини (підрозділу). Діяльність психолога під час проведення спеціальної психологічної підготовки особового складу військової частини (підрозділу). Діяльність психолога під час проведення цільової психологічної підготовки особового складу військової частини (підрозділу). Діяльність психолога під час оцінки якості проходження психологічної підготовки особовим складом військової частини (підрозділу).

Тема 7. Діяльність психолога під час психологічного супроводу виконання завдань особовим складом.

Психологічний супровід виконання завдань особовим складом: основні поняття. Завдання психолога під час психологічного супроводу виконання завдань особовим складом військової частини (підрозділу). Методика проведення психологічного консультування. Методики, рекомендовані для

психологічного діагностування особового складу. Методика проведення соціометричного дослідження у підрозділі, групі.

Тема 8. Діяльність психолога під час надання психологічної допомоги (реабілітації) особовому складу.

Психологічна допомога: основні поняття. Діяльність психолога з надання психологічної допомоги особовому складу військової частини (підрозділу) під час перебування в пункті постійної дислокації. Діяльність психолога з надання психологічної допомоги особовому складу військової частини (підрозділу) у районах виконання завдань (ведення бойових дій). Діяльність психолога з надання психологічної допомоги особовому складу військової частини (підрозділу) після виконання завдань (у районах відновлення, ППД). Оцінка ефективності психологічної допомоги, наданої особовому складу. «Прийоми психологічної самопомоги учасникам бойових дій» (методичні рекомендації, НДЦ ГП ЗС України, 2014). Протоколи надання першої психологічної допомоги військовослужбовцям Національної гвардії України в екстремальних умовах (2018). Методика проведення дебрифінгу. Робота з УБД та ветеранами на етапі відновлення. Робота психолога з цивільними в рамках післявоєнної допомоги.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма					Заочна форма						
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі					
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.		Самост.р	Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост. робота
Розділ 1. Методологічні та теоретичні основи військової психології. Психологія особистості військовослужбовця.												
Тема 1. Предмет, завдання, основні етапи становлення та розвитку військової психології. Методи військової психології.	12	2	2	-	-	8	11	-	1	-	-	10
Тема 2. Емоційно-почуттєва та вольова сфера особистості військовослужбовця.	18	4	4	-	-	10	16	1	1	-	-	14

Тема 3 Відхильна поведінка військовослужбовців.	12	2	2	-	-	8	16	1	1	-	-	14
Тема 4. Психологія військового колективу.	14	2	4	-	-	8	16	-	1	-	-	14
Модульний контроль	2						2					
Разом	56	10	12	-	-	32	59	2	4	-	-	52
Розділ 2. Психологічний супровід військових у воєнний і мирний час, види діяльності з цивільними в рамках післявоєнної допомоги: алгоритми роботи психолога												
Тема 5. Діяльність психолога під час професійно-психологічного відбору особового складу	12	2	2	-	-	8	14	1				14
Тема 6. Діяльність психолога під час психологічної підготовки особового складу	16	2	4	-	-	10	14	-	-			14
Тема 7. Діяльність психолога під час психологічного супроводу виконання завдань особовим складом	18	4	4	-	-	10	16	1	1			14
Тема 8. Діяльність психолога під час надання психологічної допомоги (реабілітації) особовому складу	16	2	4	-	-	10	15		1			14
Модульний контроль	2						2					
Разом	64	10	14		2	36	61	2	2	-		56
Усього	120	20	26		2	72	120	4	6		2	108

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	Предмет, завдання, основні етапи становлення та розвитку військової психології. Методи військової психології.	2	-
2	Емоційно-почуттєва та вольова сфера особистості військовослужбовця	4	1
3	Відхильна поведінка військовослужбовців.	2	1
4	Психологія військового колективу.	2	1

5	Діяльність психолога під час професійно-психологічного відбору особового складу.	2	-
6	Діяльність психолога під час психологічної підготовки особового складу.	2	-
7	Діяльність психолога під час психологічного супроводу виконання завдань особовим складом.	4	1
8	Діяльність психолога під час надання психологічної допомоги (реабілітації) особовому складу.	2	-
Разом		20	4

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	Предмет, завдання, основні етапи становлення та розвитку військової психології. Методи військової психології.	2	1
2	Емоційно-почуттєва та вольова сфера особистості військовослужбовця	4	1
3	Відхильна поведінка військовослужбовців.	2	1
4	Психологія військового колективу.	4	1
5	Діяльність психолога під час професійно-психологічного відбору особового складу	2	-
6	Діяльність психолога під час психологічної підготовки особового складу.	4	-
7	Діяльність психолога під час психологічного супроводу виконання завдань особовим складом.	4	1
8	Діяльність психолога під час надання психологічної допомоги (реабілітації) особовому складу.	4	1
Разом		26	6

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	Предмет, завдання, основні етапи становлення та розвитку військової психології. Методи військової психології.	8	10
2	Емоційно-почуттєва та вольова сфера особистості військовослужбовця	10	14

3	Відхильна поведінка військовослужбовців.	8	14
4	Психологія військового колективу.	8	14
5	Психологія військового колективу	8	14
6	Психологія військового колективу.	10	14
7	Діяльність психолога під час психологічного супроводу виконання завдань особовим складом	10	14
8	Діяльність психолога під час надання психологічної допомоги (реабілітації) особовому складу.	10	14
Разом		72	108

7.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Формат звітування: *письмове подання відпрацьованого матеріалу*, можливе у вигляді схеми або узагальнений табличний варіант, в якому необхідно розкрити зазначену проблематику, максимально виявивши знання курсу. Обсяг роботи – до 3000 знаків.

Критерії оцінювання завдань та кількість балів: своєчасність виконання навчальних завдань – 1 бал; повний обсяг виконання – 1 бал; якість виконання завдань – 1 бал; самостійність виконання – 1 бал; творчий підхід та ініціативність у виконанні завдань – 1 бал. Максимально можлива оцінка за роботу – 5 балів.

Узагальнені критерії оцінювання: змістовність, логічність, структурованість, об'єм опрацьованого матеріалу, його різноманітність, креативність у оформленні матеріалів.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання наступних вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання, з дотриманням норм академічної доброчесності;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

Розділ 1. Методологічні та теоретичні основи військової психології. Психологія особистості військовослужбовця

Самостійна робота 1-2. (8 год.)

Законспектувати протокол надання першої психологічної допомоги військовослужбовцю з ознаками рухового збудження, дезорієнтації (ресурс http://books.ndcnangu.co.ua/knigi/posibnyk_PPD.pdf стор. 25-26.)

Законспектувати протокол надання першої психологічної допомоги військовослужбовцю з незакінченим суїцидом (ресурс http://books.ndcnangu.co.ua/knigi/posibnyk_PPD.pdf стор. 36-38.).

Самостійна робота 3-4. (10 год.)

Розкрити алгоритм дій у надзвичайних ситуаціях (рекомендований ресурс <http://www.mvk.if.ua/cssm/29453>).

Розглянути антистресові вправи та зазначити їх доцільність (ресурс http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12075/Persha_psykholohich_na_dopomoha%20%20.pdf?sequence=1&isAllowed=y стор. 69-71; 75-77.).

Самостійна робота 5-6. (8 год.)

Розкрити особливості ППД дітям та підліткам (рекомендований ресурс http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12075/Persha_psykholohich_na_dopomoha%20%20.pdf?sequence=1&isAllowed=y стор. 65-69.).

Законспектувати протокол надання першої психологічної допомоги військовослужбовцю з ознаками горя (гострої реакції на загибель товариша, психогенний шок) (ресурс http://books.ndcnangu.co.ua/knigi/posibnyk_PPD.pdf стор. 35-36.).

Розділ 2. Психологічний супровід військових у воєнний і мирний час, види діяльності з цивільними в рамках післявоєнної допомоги: алгоритми роботи психолога

Самостійна робота 7. (4 год.)

Законспектувати протокол надання першої психологічної допомоги військовослужбовцю з агресивною поведінкою (ресурс http://books.ndcnangu.co.ua/knigi/posibnyk_PPD.pdf стор. 20-21.)

Самостійна робота 8. (4 год.) Законспектувати протокол надання першої психологічної допомоги військовослужбовцю з ознаками ступору (ресурс http://books.ndcnangu.co.ua/knigi/posibnyk_PPD.pdf стор. 21-23.)

Самостійна робота 9. (4 год.)

Законспектувати протокол надання першої психологічної допомоги військовослужбовцю з ознаками апатії (ресурс http://books.ndcnangu.co.ua/knigi/posibnyk_PPD.pdf стор. 23-24.)

Розділ IV. Технології роботи консультанта при наданні ППД.**Самостійна робота 11. (6 год.)**

Законспектувати протокол надання первинної психологічної допомоги військовослужбовцю з ознаками страху (ресурс http://books.ndcnangu.co.ua/knigi/posibnyk_PPD.pdf стор. 26-28).

Законспектувати протокол надання першої психологічної допомоги військовослужбовцю з ознаками плачу (ресурс http://books.ndcnangu.co.ua/knigi/posibnyk_PPD.pdf стор. 32-33.).

Самостійна робота 12-13. (6 год.)

Законспектувати протокол надання першої психологічної допомоги військовослужбовцю з ознаками паніки (ресурс http://books.ndcnangu.co.ua/knigi/posibnyk_PPD.pdf стор. 28-30.).

Законспектувати протокол надання першої психологічної допомоги військовослужбовцю з ознаками істерики (ресурс http://books.ndcnangu.co.ua/knigi/posibnyk_PPD.pdf стор. 33-35.).

7. Рекомендовані джерела інформації

Основна:

1. *Алгоритм роботи військового психолога щодо психологічного забезпечення професійної діяльності особового складу Збройних Сил України (методичні рекомендації)* / Міністерство оборони України, Наук.- дослід. Центр гуманітар. Проблем Збройних Сил України: Н.А. Агаєв, О.Г. Скрипкін, А.Б. Дейко, В.В. Поливанюк, О.В. Еверт. К.: НДЦ ГП ЗС України, 2016. 147 с.

Ел. ресурс: https://www.mil.gov.ua/content/pdf/avp_book.pdf

2. *Діти та війна: навчання технік зцілення: посібник* / Авторський колектив: Інститут психічного здоров'я Українського Католицького Університету у партнерстві з Українським інститутом когнітивно-поведінкової терапії. Видавнича серія «Психологія. Психіатрія. Психотерапія». Опубліковано в рамках проекту Карітас України за підтримки Канадсько-Української Фундації. Львів: ТзОВ «Компанія «Манускрипт», 2014, 98 с.

Ел. ресурс: https://ipz.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/dity_fin_ispp-1.pdf

3. *Консультування в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій* / авт. кол ; заг. ред. В. Г. Панок, І. І. Ткачук. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 144 с. Ел. ресурс: https://lib.iitta.gov.ua/718798/1/Konsultuvannya_2019.pdf

4. Голик М.М., Ляшенко В.М., Романишин А.М., Романовський Я.Я. *Морально-психологічне забезпечення діяльності військ. У 2-х частинах. Курс лекцій.* Львів, ЛІСВ, 2008. Ч. 1. 356 с.

Ел. ресурс: <https://studfile.net/preview/5149458/>

5. Голик М.М., Ляшенко В.М., Романишин А.М., Романовський Я.Я. *Морально-психологічне забезпечення діяльності військ. Курс лекцій. У 2-х частинах.* Львів, ЛІСВ, 2009. Ч. 2. 224 с.

Ел. ресурс: <https://studfile.net/preview/5149459/page:10/>

6. Кокун О.М., Агаєв Н.А., Пішко І.О., Лозінська Н.С. *Основи психологічних знань про психічні розлади для військового психолога*. Методичний посібник. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2018. 310 с.
Ел.ресурс: <https://core.ac.uk/download/pdf/159118753.pdf>
7. Кузікова С., Зливков В., Лукомська С., Щербак Т., Котух О. *Психологічний супровід особистості в умовах війни: навч.посіб*. Київ-Ніжин: Видавець П.П. Лисенко М.М., 2024. 260 с.
Ел. ресурс: <https://emed.library.gov.ua/wp-content/uploads/tainacan-items/8476/110552/Psykholohichnyy-suprovid-osobystosti-v-umovakh-viyny.pdf>
8. Памятка офіцеру-психологу щодо надання організації супроводження військовослужбовців під час виконання завдань за призначенням. 80 с.
Ел. ресурс: https://www.mil.gov.ua/content/pdf/psix_zabezpechenya/met_book.pdf
9. *Протоколи надання першої психологічної допомоги військовослужбовцям Національної гвардії України в екстремальних умовах діяльності: посібник / О.С. Колесніченко, Я.В. Мацегора, І.І. Приходько / За заг. ред. проф. І.І. Приходька. Х. : НА НГУ, 2018. 40 с.*
http://books.ndcnangu.co.ua/knigi/posibnyk_PPD.pdf

Додаткова:

1. Блінов О.А. *Психологія бойової психічної травми: монографія*. К.: Талком, 2016. 246 с.
Ел. ресурс: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/40737/1/Блінов%20О.%20А.%20Психологія%20бойової%20психічної%20травми.pdf>
2. Вдовіченко О.В., Соколова І.М., Педченко О.В., Степанова С.С., Фролова О.В. *Психологічна реабілітація і супровід ветеранів війни: досвід Ізраїлю // Zeszyty naukowe wyższej szkoły technicznej w Katowicach. 2023. №16. s. 107-118. DOI: 10.54264/0066*
3. Вишневецьки Д. Як у США повертають до мирного життя солдатів, які повернулися з війни.
Ел. ресурс: <https://kp.ua/ua/life/a669399-jak-u-ssha-povertajut-do-mirnoho-zhittja-soldativ-jaki-povernulisja-z-vijni>
4. Герберт К. *Розуміти травматичний досвід: путівник для безпосередніх учасників та їхніх родин*. Пер.з англ.. Якимець Олександра. Львів, Скриня, 2015. 68 с.
5. *Основи військової психології: навч.посіб. /Г.В. Бондарев, П.П. Круть. Х: ХНУВС, 2020. 272 с.*
Ел. ресурс: <https://dspace.univd.edu.ua/items/6d2a9b1a-910f-485e-bb0e-5fe93266ce1e>
6. Мороз, В. М., Скрипкін, О. Г. Керівні психологічні техніки: посібник для командира роти (взводу) / В.М. Мороз, О.Г. Скрипкін. К.: 2020. НДЦ ГП ЗС України. 72 с.

Ел. ресурс: <https://dovidnykmpz.info/wp-content/uploads/2021/07/Kerivni-psykholohichni-tekhniky.pdf>

7. Про затвердження Порядку застосування методів психологічного і психотерапевтичного впливу / Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 199 від 15.04.2008.

8. Кокун О.М., Агаєв Н.А., Пішко І.О., Лозінська Н.С. Основи психологічної допомоги військовослужбовцям в умовах бойових дій: Методичний посібник. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2015. 170 с.

Ел. ресурс: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/11222/1/Посібник_2015.pdf

9. Кокун О.М., Агаєв Н.А., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Остапчук В.В. Психологічна робота з військовослужбовцями - учасниками АТО на етапі відновлення: Методичний посібник. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2017. 282 с.

Ел. ресурс: <https://core.ac.uk/download/pdf/84274034.pdf>

10. Лебедева С.Ю., Овсяннікова Я.О., Похілько Д.С. Психологічна допомога та реабілітація учасників збройних конфліктів та фахівців ризиконебезпечних професій: світовий досвід. Габітус. 2023. Вип. 45. 139-145 www.doi.org/10.32782/2663-5208.2023.45.23

11. Лесков В.О., Грязнов І. . Сутність і причини виникнення нервово-психічних розладів у військовослужбовців після проходження служби в умовах бойових дій. Збірник наукових праць інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Київ. 2006. Т. VIII. Вип. 3. 91-97

12. Цокота В.Р. Перспективи експозиційної терапії у віртуальній реальності для лікування післятравматичних стресових розладів. Проблеми екстремальної та кризової психології. Зб-к наук. праць. Х.: НУЦЗУ, 2016. Вип. 20. С. 296-305.

13. Реабілітація поранених бійців: Проєкт Віктора та Олени Пінчуків RECOVERY (Відновлення).

Ел. ресурс: <https://recoveryua.org>

14. Ягупов В. Військова психологія: Підручник. Київ: Тандем, 2004. 656 с.

Ел. ресурс: <https://studfile.net/preview/9658058/>

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Бібліотека психологічної літератури: URL: <http://psylib.kiev.ua/>.
2. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського. <http://www.dnpg.gov.ua/>
3. Українські підручники он-лайн: URL: <http://pidruchniki.ws/>.
4. Психологічна бібліотека Псі-фактор: URL: <http://psyfactor.org>.
5. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського/ URL: <http://www.nbu.gov.ua/>.
6. Наукова бібліотека національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова: URL: <http://hklib.npu.edu.ua/>.
7. Освіта в Україні, освіта за кордоном. URL: <http://www.osvita.org.ua/>
8. Портал професійних психологів України «У психолога»: URL: <http://upsihologa.com.ua/>.
9. Сайт «Osvita.ua». URL: <http://osvita.ua/school/theory/780/>

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Нормативні документи МОН України.
2. Підручники з психології для середньої та вищої школи.
3. Практикуми з психології.
4. Словники та енциклопедії з психології.
5. Зображувальна наочність – схеми та таблиці.
6. Аудіо наочність.
7. Відео наочність.
8. Мультимедійні презентації.
9. Тестові завдання для контролю.